

pongrácz tiber

szaturnuszi akció

avagy miért halt meg Rudolph Schwarzkogler⁺

Ez a rövid szöveg elő- és utószóval is rendelkezik.

Előszó: Ki volt Rudolph Schwarzkogler? Bécsi akcionista, body-art művész, aki egyik akciója során kiherélte magát és ennek következtében elvérzett. Hajas Tibor volt hazánkban munkásságának egyik követője és közvetítője.

"Az ember is, a művészet is lényegénél fogva Eroszpárti, azonban Thanatosz nélkül nem létezik - legalábbis az emberré válás óta nem." - írja Beke László rövid, de annál izgalmasabb tanulmányában. Az Erosz a szeretet, szeretet a Megismerés iránt, ami a Halálba torkollik. Ennek a gondolatnak a jegyében dobták oda magukat az Ismeretlenek a legkövetkezetesebb tanítványok: Empedoklesz, a félőrült Nerval, Van Gogh, Artaud, Celan és a végzetes megismerés többi mártírja. Ennek az önfeláldozó gesztusnak a modern felmagasztosultjairól, az önpusztító akció áldozatairól szól e perányi nekrológ.

⁺ Elhangzott - Szántó István Cento és Kurdi Fehér János Tokai-ihó és a második nyelv című esszéjéhez hasonlóan - a Harmadkor 1987. évi szegedi felolvasóestjén.

Az akcióban fetiszizálódik az ember, mint mű. A performance az embernek a kiállítás mint kiállítás, mint elő-adás. A szakrális-mágikus-rituális akció a testet manifesztálja, ebből ered erős fatikus funkciója. Felhív a ki-állítottság tényére. A test felhívása egyben felhív a mulandóra is. A ki-állított test így az egyszerit, a megismételhetetlent hívja elő médiumként az anyag örök és múlhatatlan jellegével szemben. Az elő-adódó test feladata specifikus voltánál fogva a magántúlmutató felé való törekvés, a lélek után történő bocsáttatás. Ez maga a rítus, Hermész, a közvetítő, a meg eszköztelen eszköze a már eszköz nélkülihez. A Valóság, a történő vágyakozása az Igazságra, nem-történő jellegűre. A rítus mint tett így paradox módon a megtörténtet avatja meg nem-történtté. Az elmúlt a hic et nunc változtatja Egyidejűvé. Ezért megismételhetetlen a keresztrefeszítés, hiszen az Egyidejű már nem ismeri az itt-és-most-ot. Az akció felszántja és besózza maga után a talajt, Szaturnusz felfalja gyermekét. Transzfiguráció történik, a test elpusztítja önmagát - átlényegül Lélekké. Ismétlés nem lehetséges, csak ELVÉRZÉS. Corruptio unius est generatio alterius - az egyik test bomlása a másik születése - ahogy a mágikus alkímia tanítja. A Tett felszámolja a történelmet, csupán vonagló cafatokat hagy maga után. Az abszolút radikális és következetes akció megszünteti önmagát, s a tragikus megsemmisüléssel (kasztrálás, Etnába ugrás, lámpavas, Szajna, fül-lemetszés) felfüggeszti minden egyéb cselekvés érvényességét.

Utószó: Földényi László szíves szóbeli közlése szerint Schwarzkogler önkasztrációja egy valószínűleg Hajasnak köszönhető mítosz. Informátorom Schwarzkogler volt bécsi művészársai nyomán a halál okát depressziót követő öngyilkosságban állapította meg. Írásom így véres áldozat lett a filológia oltárán, mégis alkalom arra, hogy felidézzen egy figyelemre méltó kísérletet és tisztelegjen egy jelentős művész előtt.